REFORMA MATURITNÍ ZKOUŠKY NA STŘEDNÍCH PRŮMYSLOVÝCH ŠKOLÁCH V ČESKOSLOVENSKU V LETECH 1954–1958

REFORM OF THE MATURA EXAM IN SECONDARY INDUSTRIAL SCHOOLS IN CZECHOSLOVAKIA IN THE YEARS 1954–1958

Michal Šimáně[1]

[1] Oddělení sociálních věd, Institut celoživotního vzdělávání, Mendelova univerzita v Brně, Brno

Abstrakt

Tématem příspěvku je prezentace jedné z dílčích reforem v oblasti středního odborného školství v socialistickém Československu. Konkrétně zachycuje proměnu, dočasné zrušení a znovuobnovení maturitní zkoušky na středních průmyslových školách v období let 1954–58. Příspěvek je založen na datech získaných studiem dobových pedagogických periodik, dobové legislativy a archivních pramenů uložených v Národním archivu v Praze a Archivu města Brna.

Klíčová slova: *maturitní zkouška, odborné školství, střední průmyslové školy, socialismus, Československo*

Abstract

The topic of the contribution is the presentation of one of the reforms in the field of secondary vocational education in socialist Czechoslovakia. Specifically, it captures the transformation, the temporary cancellation and reinstatement of the matura exam at secondary technical schools in the period 1954–58. The paper is based on data obtained from the study of contemporary pedagogical periodicals, contemporary legislation and archival sources stored in the National Archive and Brno City Archive.

Keywords: *matura exam, vocational education, secondary industrial schools, socialism, Czechoslovakia*

1 ÚVOD

Osudovým okamžikem pro dějiny Československa ve druhé polovině 20. století se stal únorový puč Komunistické strany Československa (KSČ) v roce 1948. Na dalších čtyřicet let KSČ ovlivňovala dění ve všech oblastech československé společnosti. Školství nevyjímaje (viz Zounek, Šimáně & Knotová, 2017).

2 TEORIE

Pod vlivem KSČ došlo např. k nové orientaci průmyslu. Z tradičního lehkého na těžké a hutní (McDermott, 2015; Olšáková & Janáč, 2018). To ovšem s sebou přineslo řadu problémů, které ovlivnily i podobu školství. Školy měly na základě komunistických zásad nejenom sloužit k přípravě nové generace „pracujícího lidu" (Lunačarskij, 1982), ale zároveň v co nejkratší době připravit pracovníky, kteří v rozvíjejícím se průmyslu chyběli (Šimáně, 2023). Tyto požadavky stály i za mnohými změnami v oblasti československého školství v průběhu 50. let 20. století, které se silně dotkly zejména odborných škol.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cílem příspěvku je představit jednu z reforem, ke kterým během 50. let 20. století došlo v oblasti odborného školství. Konkrétně se jedná o proměnu, dočasné zrušení a znovuobnovení maturitní zkoušky na středních průmyslových školách v období let 1954–58. Autor se pokouší zodpovědět následující otázky: Z jakých důvodů komunistický režim přistoupil ke změnám v otázkách maturity na těchto školách? Jakým způsobem tyto změny byly realizovány? Jakých výsledků dosáhly? Příspěvek je založen na datech získaných studiem dobových pedagogických periodik, dobové legislativy a archivních pramenů.

4 VÝSLEDKY

Výsledky výzkumu prozrazují, že k úpravám maturitních zkoušek na průmyslových školách v Československu na přelomu poloviny 50. let 20. století docházelo nesystematicky. Bez jakýkoliv širších diskusí. Pouhým rozhodnutím užšího vedení KSČ, která sledovala zejména plnění hospodářských plánů. I z těchto důvodů realizace samotných změn v oblasti maturitní zkoušky na středních průmyslových školách (zejména její zrušení) naznala mnoho problémů, které v pod-

statě vedly k náhlému opuštění původních myšlenek a k návratu k téměř původní podobě, a dokonce k prvnímu systematičtějšímu výzkumnému šetření mezi řediteli a učiteli středních odborných škol k tématu úprav maturitní zkoušky.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Uchopení moci KSČ v roce 1948 předznamenalo proměnu československé společnosti. To se projevilo i v oblasti odborného školství, které se muselo vyrovnávat se zcela novými požadavky. „Přestavba" společnosti (školství nevyjímaje), pod silným vlivem SSSR, byla ovšem doprovázena pro toto období typickým jevem – řadou ne zcela promyšlených zásahů (viz Swain & Swain, 1998). Zrušení a opětovné zavedení maturitní zkoušky na středních průmyslových školách v letech 1954–58 lze proto chápat i jako jeden z příkladů těchto nepromyšlených zásahů, či nekritického přejímání modelů ze SSSR.

PODĚKOVÁNÍ

Příspěvek je dílčím výsledkem projektu Střední odborná škola v socialistickém Československu pohledem dějin každodennosti. Orálněhistorické rozhovory s učiteli (GA ČR, č. projektu 19-24776S). Autor děkuje za podporu.

6 LITERATURA

Lunačarskij, A. V. (1982). *O vzdělání lidu.* Státní pedagogická knihovna.

McDermott, K. (2015). *Communist Czehoslovakia, 1945–89.* Palgrave & MacMillan.

Olšáková, D., & Janáč, J. (2018). *Kult jednoty: stalinský plán přetvoření přírody v* Československu *1948–1964.* Academia.

Swain, G., & Swain, N. (1998). *Eastern Europe since 1945.* MacMillan.

Šimáně, M. (2023). Socialist Egalitarianism in Everyday Life of Secondary Technical Schools in Czechoslovakia during the Normalization Period (1969–89). *Communist and Post-Communist Studies*, *56*(1), 129–151. https://doi.org/10.1525/cpcs.2023.1798853

Zounek, J., Šimáně, M., & Knotová, D. (2017). *Normální* život *v nenormální době. Základní* školy *a jejich učitelé (nejen) v období normalizace.* Wolters Kluwer.